

GUIA DE BONES PRÀCTIQUES

**# DRETS
AMB
ORGULL**

17 DE MAIG DIA INTERNACIONAL CONTRA LA LGTBI FÒBIA

Cal incloure en el sistema educatiu continguts sobre diversitat sexual, de gènere i familiar (DSFG), fomentar espais segurs per a la diversitat i acabar amb les violències LGTBIfòbiques.

Edita:
**Generalitat Valenciana. Vicepresidència i Conselleria
d'Igualtat i Polítiques Inclusives**

Idea, disseny i desenvolupament:
Culturama, s.l.

Juny 2018

Índex

Presentació

4

Àmbit
geogràfic

5

Contextualització
del projecte

5

Descripció
del recurs

6

La guia didàctica_7
Estructura de la guia_7
Estratègia metodològica_9

Accions
implementades

10

#

13

Esquema
processual

11

Implicació i
participació

11

Difusió

Presentació

El present document recull l'experiència del projecte **#DretsAmbOrgull**, una proposta d'intervenció educativa per treballar en els centres educatius la commemoració del 17 de maig, Dia Internacional contra l'LGtBIfòbia. Es tracta d'una iniciativa de la **Vicepresidència i Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives**, amb el suport de la **Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport (CEICE)**, i amb la col·laboració de **Culturama**, empresa adjudicatària per coordinar i desenvolupar el projecte.

La finalitat d'aquest projecte és introduir el 17 de maig (17M) en el calendari escolar, com a data de commemoració contra l'LGtBIfòbia i també com a programa específic sobre diversitat sexual, de gènere i familiar (DSGF).

A més a més, d'aconseguir els següents **objectius específics**:

- # Fomentar el treball sobre DSGF en els centres educatius per eradicar l'LGtBIfòbia.
- # Potenciar la visibilitat d'iniciatives a favor dels drets de les persones lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals (LGtBI).
- # Difondre experiències exitoses sobre l'educació en DSGF.

Àmbit geogràfic

L'experiència **#DretsAmbOrgull** es va dur a terme en diferents centres educatius de tot el territori:

CEIP Óscar Esplá, d'Alacant; **CIPFP Batoi**, d'Alcoi; **CPEE Tamarit**, d'Elx;
IES Bovalar, de Castelló; **CEIP Benimàmet**, de Benimàmet; **IES Oleana**, de Requena;
IES Tavernes Blanques, de Tavernes Blanques; **Som Escola Coop.**, de València; **IES Jordi de Sant Jordi**, de València; **IES Montdúver**, de Xeraco;
IES Gonçal Anaya, de Xirivella;
IES l'Om, de Picassent.

Contextualització del projecte

La diversitat, present en tots els àmbits de la societat, és una oportunitat per a educar en el respecte i l'acceptació de la diferència.

Per tant, l'educació en la diversitat s'ha de donar en tots els àmbits de la societat per tal de generar una societat més justa i igualitària. **#DretsAmbOrgull** es va engegar per generar recursos i propostes educatives sobre els valors cívics vinculats a la DSGF, per tal de contribuir a l'eradicació de l'LGTBfòbia.

Els centres educatius són espais d'aprenentatge i de convivència considerats no segurs per a aquelles persones que s'allunyen de l'heterosexualitat normativa. L'alumnat amb una orientació sexual, identitat o expressió de gènere diversa pateix el problema de l'LGTBfòbia, establerta en la societat i traslladada al sistema educatiu (COGAM, 2015). Per tant, un dels principals àmbits on cal educar en la diversitat és l'àmbit educatiu formal, com a agent de canvi social per a una societat diversa.

Descripció del recurs

Les situacions d'assetjament LGTBfòbic generen en l'alumnat dificultats en el seu desenvolupament personal i minven les possibilitats dels seus aprenentatges.

Els centres educatius han de transmetre valors de respecte i acceptació de la diferència perquè no produïsquen situacions d'assetjament, i en concret d'assetjament LGTBfòbic, que generen en l'alumnat dificultats en el seu desenvolupament personal, de les seues capacitats, i que minven les possibilitats dels seus aprenentatges. Per exemple, l'alumnat que no s'emmarca dintre dels comportaments i estereotips normatius es percep, i alhora és percebut, com a diferent. De manera que, cal incloure en el sistema educatiu l'educació sobre DSGF i també cal insistir en la formació del professorat; així com promoure espais segurs per a la diversitat i acabar amb les violències LGTBfòbiques.

Els centres educatius commemoren diverses dates significatives com el Dia de la Pau, el Dia de les Famílies, el Dia de la Dona, etc., però, la majoria no commemoren el 17M, Dia Internacional contra l'LGTBfòbia.

Amb aquest projecte es pretén informar i sensibilitzar l'alumnat sobre les realitats LGTBI, mitjançant diverses activitats i accions per a difondre en la seua commemoració, així com fer valdre aquesta data per eradicar l'LGTBfòbia en els centres educatius.

Per poder aconseguir-ho, es marquen els següents **objectius**:

Objectius

- # Sensibilitzar sobre la vulneració i la discriminació que pateixen les persones LGTBI.
- # Potenciar la visibilitat d'iniciatives a favor dels drets de les persones LGTBI i connectar-les amb altres d'àmbit internacional com la commemoració del 17M.
- # Fomentar processos de reflexió que ajuden a convertir els centres educatius en espais segurs, lliures d'LGTBIfòbia.
- # I per últim, construir i ampliar les xarxes de col·laboració entre les administracions públiques, els agents educatius i les entitats socials que treballen la DSGF per eradicar l'LGTBIfòbia.

La guia didàctica està dirigida a professionals de l'àmbit educatiu formal i se'n beneficia l'alumnat i la comunitat educativa, i per tant, la societat en general.

Presenta un **aspecte molt positiu** respecte al format d'elaboració, ja que en trobar-se en suport **digital** compta amb beneficis com:

- # És fàcil modificar-la, i també modificar el seu contingut.
- # Ha facilitat que, temporalment, sols estiguera oberta per als centres educatius participants en el projecte pilot.
- # És flexible i clara i senzilla d'utilitzar.
- # Possibilita emmagatzemar gran quantitat de dades i formats diferents.

L'estructura de la guia presenta una pàgina d'inici amb **sis pàgines principals**, on alguna d'aquestes pàgines contenen també subpàgines. La seua estructuració és la següent:

- 1 La pàgina d'inici, on s'explica breument en què consisteix el projecte.
- 2 La pàgina "**Projecte**", on s'explica el significat del 17M i la importància de la seua commemoració des d'una perspectiva educativa. Conté dues subpàgines: la primera, on es plasmen els objectius del projecte, i la segona, on s'explica la metodologia del projecte.
- 3 La pàgina "**Activitats**", on s'indica què es pot trobar en les diferents subpàgines, diferenciades per etapes formatives (infantil, primària, ESO, batxillerat-FP i educació especial), per a treballar la commemoració del 17M.
- 4 La pàgina "**Enllaços**", on es faciliten els contactes de diverses entitats LGTBI de la Comunitat Valenciana i també d'altres webs destacades.
- 5 La pàgina "**Altres recursos**", on es faciliten documents i recursos educatius per ampliar informació.
- 6 La pàgina amb les dades de contacte de l'empresa adjudicatària del projecte.

Cal remarcar que, per a optimitzar l'ús de la guia, abans de començar és important llegir totes les pàgines i les subpàgines en lloc d'anar directament l'apartat de l'activitat a realitzar. És important comprovar l'accessibilitat als recursos educatius proporcionats.

En relació a la **pàgina d'activitats**, aquesta s'estructura en cinc subpàgines diferenciades per etapes formatives, en relació amb l'alumnat al qual van adreçades. Cadascuna de les subpàgines conté els cursos a qui va dirigida cada activitat, amb els recursos i materials corresponents. Així doncs, l'estructura marcada en la guia i el contingut de cadascuna de les subpàgines són els següents:

Educació infantil

- # **Besades i abraçades:** la fitxa didàctica i el conte en format audiovisual i en format PDF.

Educació secundària

- # **Carta amiga (1r i 2n):** la fitxa didàctica i dos vídeos testimonials perquè l'alumnat desenvolupi l'acció.
- # **Un pas endavant (3r i 4t):** la fitxa didàctica, la presentació de cartells i tres campanyes de sensibilització en format audiovisual.

Educació especial

- # **Iguals però diferents:** la fitxa didàctica, la presentació amb el full de l'activitat per a l'alumnat amb diferents imatges, retallables amb diversos models familiars i la presentació de l'activitat de la bandera de l'arc de sant Martí, que es presenta com a activitat complementària.

Educació primària

- # **Famílies de colors (3r i 4t):** la fitxa didàctica, el curtmetratge, la presentació de l'activitat, els models d'arbres genealògics i els retallables de diferents models familiars.
- # **Et donem la benvinguda (5é i 6é):** la fitxa didàctica, el curtmetratge, la presentació del còmic i un model de plantilla de còmic perquè l'alumnat realitzi el seu còmic.

Batxillerat i FP

- # **Geografies simbòliques dels drets LGBTI:** la fitxa didàctica, el dossier informatiu relacionat amb les obres de l'activitat, dirigit només al professorat, la presentació de l'activitat, el vídeo d'una campanya de sensibilització, el document amb les obres fotogràfiques i el full de la dinàmica per a l'alumnat. A més a més, també hi ha disponible material complementari com l'informe d'ILGA *Homofobia de estado* (2017), sobre la situació legal de les persones LGBTI al món; així com l'accés a l'apartat web d'Amnistia Internacional, dedicat als drets de les comunitats LGBTI.

Pel que fa a les activitats, és recomanable que es treballen abans de la data a commemorar, és a dir, abans del 17M, però en cas que no fóra possible s'hauria de fer alguna acció que poguera visibilitzar el 17M, Dia Internacional contra l'LGTBfòbia.

També s'ha de tindre en compte que **les activitats es poden modificar** per adaptar-les en funció de l'alumnat. No obstant això, és **molt important** que l'alumnat compte amb els **coneixements previs** necessaris per a poder **comprendre l'activitat**, ja que de no ser així pot ser que no comprenga el que està fent, i per tant, que no es complisquen els objectius plantejats. I com a última **recomanació**, convé destacar la importància de l'**ús de la imatge del projecte** en els treballs que realitzen perquè tinguin un **element connector**.

L'estratègia metodològica emprada en les activitats, que cal mantenir per a poder desenvolupar-les correctament i poder complir els objectius plantejats, comprén tres fases:

- 1** Fase d'informació i sensibilització de l'alumnat sobre DSGF.
- 2** Fase en què l'alumnat desenvolupa una acció determinada, a partir de la realització de la primera fase.
- 3** Fase de difusió, interna i externa, tant de la participació del centre en el projecte com de les diferents accions desenvolupades per l'alumnat.

Un altre punt important, a tindre en compte en relació a les activitats, és la **fitxa didàctica**. Aquesta indica l'objectiu que persegueix, l'alumnat a qui es dirigeix, les fases a seguir per poder desenvolupar-la, els materials i els recursos educatius necessaris, així com el **temps adient**. Cal fer una especial referència al temps, ja que la temporalització que s'indica en la fitxa correspon només al desenvolupament de la primera fase, d'informació i sensibilització. Per tant, s'ha de tindre en compte que per desenvolupar la segona fase i la tercera, es requereix més temps del que s'indica en la fitxa didàctica, i que aquest temps variarà en funció del nivell d'aprofundiment en la temàtica que la persona que dinamitza l'activitat s'haja marcat. També convé destacar que, després de la fase d'informació i sensibilització, és possible que es genere a l'aula un debat molt enriquidor, sobre la temàtica tractada en l'activitat, i per tant, que calga ampliar el temps dedicat a aquesta fase.

Accions implementades

A més de les activitats de la guia, són nombroses les **accions implementades** per iniciativa dels **centres educatius** que han donat més i major visibilitat a la commemoració del 17M, Dia Internacional contra l'LGTFbòbia. Volem destacar algunes d'aquestes accions desenvolupades amb resultats molt positius:

- # **Realització de performance.** Acció reivindicativa que pretén llançar un missatge concret i en què l'alumnat participa de manera molt activa. L'espai de realització és molt important perquè el missatge no es perdi i pugui arribar al major nombre possible de persones.
- # **Implicació d'altres institucions.** Acció que possibilita llançar un missatge més enllà de l'àmbit educatiu formal. Implica la col·laboració d'institucions, com per exemple, centres juvenils o ajuntaments.
- # **Taula d'experiències.** Acció en què participen diferents persones de tota la comunitat educativa, i per tant, dona referents visibles a l'alumnat.
- # **Utilització de la bandera de l'arc de sant Martí,** com a element simbòlic del moviment LGTFb. Acció que dona visibilitat i en la qual participa l'alumnat. Hi ha diverses formes d'elaborar la bandera, com per exemple: amb pòsits dels seus colors que contenen missatges contra l'LGTFbòbia o amb globus dels seus colors.
- # **Dinamització de l'espai d'esbargiment** del centre, el dia de commemoració del 17M.

- # Tallers creatius d'arts plàstiques vinculats a la temàtica (elaboració de **xapes** amb el logo del projecte, elaboració de **murals** a partir de les activitats realitzades, elaboració de **cartells** amb missatges de suport a la diversitat i contra la discriminació).
- # Redacció del **manifest** del 17M i la seua lectura en l'acte de commemoració. (És recomanable que no siga molt extens, màxim dues cares d'un full).
- # **Involucrar** a diferents **associacions LGTFb i/o persones activistes LGTFb** en la realització d'accions per treballar la diversitat sexual, de gènere i familiar.
- # **Alumnat** de CFGS, com Integració Social, realitza l'activitat i posteriorment la **implementa** com a tallers en altres CFGM o CFGS. Acció en què alumnat i professorat participen, però, en què l'alumnat està molt sensibilitzat i implicat.
- # Creació, o disposició, d'un **grup d'alumnat sensibilitzat amb la DSGF**. Genera més visibilitat per a l'alumnat LGTFb i aleshores un espai de suport amb referents visibles. Tanmateix, pot ser un grup que reivindica en el centre la igualtat, la diversitat i la no discriminació en tots els àmbits.

Totes les accions visibilitzen la diversitat, fomenten el respecte i acceptació de la diferència i generen espais més segurs i lliures de discriminació per a l'alumnat LGTFb.

Difusió

La difusió, que és la tercera i l'última fase de l'estratègia metodològica emprada en les activitats, és una part important del projecte, ja que visibilitza tant les accions realitzades per l'alumnat com les accions implementades pels centres educatius.

Contempla dues vessants:

- # Difusió **interna**, que consisteix en l'exposició dels treballs realitzats per l'alumnat en espais visibles del centre (en l'entrada del centre i també en els corredors).
- # Difusió **externa**, que consisteix a publicar les activitats i les accions realitzades més enllà del centre (xarxes socials, web del centre, blog, mitjans de comunicació local, etc.).

Una estratègia de difusió externa, molt important, per donar a conèixer la proposta i facilitar la seua rèplica, és la participació en congressos i jornades de temàtica educativa per exposar l'experiència del centre com a element de difusió del projecte.

És important fer ús del hashtag #DretsAmbOrgull com a element connector.

Implicació i participació

Cal fer una especial referència a la implicació i a la participació del **professorat**, imprescindible perquè l'experiència siga exitosa. No obstant això, és recomanable la creació d'un grup coordinat de què formen part el major nombre possible de persones implicades. Per exemple, poden formar-ne part: l'equip directiu, la persona coordinadora d'igualtat i convivència i dues o tres persones del professorat.

També és important informar les famílies sobre la participació del centre en el projecte i sobre el sentit de l'acció.

Per exemple, a través de la redacció i l'enviament d'un comunicat perquè se n'assabenten.

Respecte a les diferents **associacions LGTBI**, es faciliten dades de contacte perquè es puguin crear xarxes de col·laboració, però no perquè siguin aquestes les que desenvolupen la intervenció. És molt important que el professorat lideri el projecte.

Són diversos els elements que han influït de manera positiva perquè el projecte haja tingut un gran impacte en els centres educatius.

Primerament, destacar la indispensable implicació del professorat, la bona acceptació per part de l'alumnat, i el més significatiu, la promoció de l'experiència i el suport per part de la Vicepresidència i Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives juntament amb la CEICE per poder treballar a les aules la DSGF. En segon lloc, el projecte:

- # Aporta nous elements i coneixements al currículum escolar.
- # Fonamenta en educació en valors, com el respecte, la igualtat o l'acceptació.
- # Contribueix a la sensibilització, tant del professorat com de l'alumnat.
- # Compta amb materials específics per poder desenvolupar el treball.
- # Promou del pensament crític i el debat.
- # Genera modificacions de conductes, en contra de l'assetjament LGTBfòbic.
- # Fomenta la participació, implicació i compromís del professorat en el seu desenvolupament.
- # Fomenta la participació i la cooperació entre l'alumnat.
- # Contribueix a la generació d'espais segurs i lliures de discriminació LGTBfòbica en els centres educatius.

Volem manifestar que l'experiència ha sigut exitosa i el seu impacte ha estat molt positiu. I destacar que es tracta d'una experiència transferible i que les activitats i accions poden ser replicades i adaptades a qualsevol entorn educatiu.

Finalment, cal remarcar que hem estret, per part de l'alumnat, del professorat i de les famílies, la necessitat que es desenvolupen en els centres educatius experiències relacionades amb la DSGF.

Enllaços per poder accedir a la guia didàctica del projecte:

- # Versió en valencià:
<https://sites.google.com/culturama.es/vlc/inici>
- # Versió en castellà:
<https://sites.google.com/culturama.es/dretsamborgull/inicio>

Esquema processual

Per a finalitzar, com a resum del desenvolupament del projecte plantejem el següent esquema processual, amb **les qüestions més significatives a tindre en compte**.

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Vicepresidència i Conselleria
d'Igualtat i Polítiques Inclusives

CULTURAMA

Gestió sociocultural
www.culturama.es